

ние отношения к красоте поступка как высшей ценности, желание каждого индивидуума видеть красивое и уродливое в поведении - это основная педагогическая условие, которое позволит сформировать у студенческой молодежи свое видение этой проблемы. Таким образом воспитание красоты поступка будущих специалистов АПК нужно рассматривать как одно из приоритетных направлений воспитательного процесса в целом.

Ключевые слова: педагогическое условие, высшая школа, специалисты АПК, красота поступка

PEDAGOGICAL CONDITIONS EDUCATION FUTURE BEAUTY EXPERTS ACTIONS AGROINDUSTRIAL COMPLEX

**A. KUSHNIR, postgraduate of the Department of pedagogy of the
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine**

Summary. *Beauty Education Students farmers act is urgent social and educational problem today. In high school need to attract students to the educational work to shape them to a beautiful vision in the actions and behavior of others. Important, in our opinion, are attitudes to beauty act as the highest value, the desire of each individual to see the beautiful and the ugly behavior - is the main pedagogical condition that will form in students own vision to this problem. Thus the education of future performance beauty expert APC should be considered as one of the priorities of the educational process as a whole.*

Keywords: *pedagogical condition , high school , experts of agriculture, beauty act*

УДК 371.485.392.(477.62=14)(045)

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕТНОПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ПРО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ГРЕКІВ НА НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЯХ

**С.О. ЛУК'ЯНОВА, аспірант Класичного приватного університету
м. Запорозжя**

Анотація. У статті представлена історія розвитку етнопедагогічної думки про виховання дітей греків на національних традиціях. Головною метою даної статті є обґрунтування етапів становлення історичної етнопедагогічної думки, які вплинули на традиції виховання дітей греків. Проаналізована характеристика етапів становлення історичної етнопедагогічної думки щодо виховання дітей греків на національних традиціях в контексті соціальних, історичних і культурних змін. Перший етап (1850–1919 р.р.) – включає розвиток історичної етнопедагогічної думки як складової національної культури та етнографії. У даний період активно почали вивчатися національні традиції у тому числі традиції греків. У центрі уваги окремих істориків (В. Кечеджи, Г. Костоправ, В. Кіор) була культура маріу-

---

© С. О. Лук'янова, 2016

польських греків і їх народне мистецтво, фольклор. Другий етап (1920–1932 р.р.) ґрунтується на розробці змісту і завдань етнографії дитинства, «дитинознавчої» тематики дослідження та вивчення дитячого фольклору. На даному етапі вперше був введений термін «етнографія дитинства» дослідником Г. Виноградовим, який відкрив широкі підстави для дослідження дитячого життя. Проводяться перші етнографічні експедиції. Результати досліджень етнографічної «дитинознавчої» тематики в умовах занепаду етнографії та етнології як науки, широкої русифікації етноменшин описуються на третьому етапі (1933–1943 р.р.). Проведення «грецької операції» (1937 р.). Були закриті газети, діячі культури репресовані, грецькі школи переведені на російську мову, перейменовано більшість грецьких сіл. Четвертий етап (1944–1957 р.р.) – характеризує проблему поступового відродження етнопедагогічної та етнографічної думки на території історико-педагогічної культури. Аналізуючи етапи становлення історичної етнопедагогічної думки щодо виховання дітей греків автор приходять до висновку, що кожен етап відповідає певному тимчасовому періоду в якому описуються різні соціокультурні та історичні факти життя і побут греків Приазов'я (традиції, культура, звичаї, фольклор греків, народне мистецтво) та ін. Описано нові принципи організації історико-краєзнавчих експедицій і методики польових досліджень. На основі вивчення наукових праць дослідників В. Волоніц, С. Марчук, В. Галалу, А. Богатікова, Л. Якубова, Г. Павлова, В. Романцов та ін. було встановлено наступне: греки, що прийшли з Криму на землі Маріуполя, що не всі були елінофонами, більша їх частина розмовляла на румейському діалекті; уруми і румеї тривалий історичний час селилися окремо, хоча мали спільні культурні звичаї і православні традиції; сім'я для греків мала першочергове значення, а роль жінки в соціальній структурі суспільства визначалася її соціально-економічним становищем у селі, вони брали на себе зобов'язання і відповідальність за свою сім'ю і дітей; важливою умовою створення повноцінного дослідження є ревізькі «казки» як основні статистичні джерела з вивчення історії грецької колонізації Півдня України в ХІХ ст.; в Україні було три грецьких района та 30 сілрад, в Криму діяла 21 національна школа де була висока щільність поселенців греків; участь греків Маріупольського повіту в революційних подіях в Україні були вивчені дослідниками в різні історичні періоди. Отримані результати дають можливість глибше зрозуміти проблему виховання дітей греків на національних традиціях.

Ключові слова: періодизація, діти, виховання, греки, етнографія, етнопедагогіка, дитячий фольклор

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Науково аргументувати виховання дітей греків на національних традиціях як історичний процес, який відбувався протягом століть, а сучасне виховання дітей греків є процес асиміляції історичного досвіду греків.

На підставі аналізу, систематизації, узагальнення історичних, етнологічних, етнографічних, антропологічних наукових праць дослідників (В. Борисенко, А. Годьо, Є. Хаджинова, Є. Шведнюк, С. Марчук та ін.) [19] нами було обґрунтовано етнопедагогічну періодизацію проблеми виховання дітей дошкільного віку на традиціях еллінської культури Приазов'я за відповідними етапами.

Це дає підставу для кращого розуміння проблеми виховання дітей греків

на національних традиціях в контексті тих соціальних, історичних і культурних змін, які зазнала велика етнічна група – греки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історію переселення греків у Росію та Україну вивчала Ю. Іванова. Дослідник М. Араджіоні аналізував різні аспекти історіографії та джерелознавства грецької спільноти Приазов'я. Початок дослідження етнокультури греків Приазов'я пов'язаний із діяльністю Ф. Хартахая, який вперше здійснив систематизацію пісенного фольклору румейв. Мову та традиційну культуру грецького населення вивчав Ф. Браун. Серед найбільш відомих дослідників урумського мовного діалекту можна назвати науковця М. Маркова. Не менш важливого значення набуває праця В. Баранової про етнічну самосвідомість греків Приазов'я. Заслуговує на увагу наукова праця Н. Турсіду, присвячена грецькій народній педагогіці. Більш близькою до нашого дослідження є тема пологово-хрестильної обрядовості греків Приазов'я в другій половині XIX – XX столітті, яку вивчали А. Анторінова, В. Бабенко, В. Дмитрієва, О. Ксенофонтowa-Петренко, В. Шевченко. І. Пономарьова приділяла увагу етнонаціональним процесам в аспекті трансформації традиційної культури та вперше висвітила традиційно-побутову культуру маріупольських греків.

Мета статті – обґрунтувати етапи становлення історичної етнопедагогічної думки, які вплинули на розвиток виховання дітей греків.

Виклад основного матеріалу. Дослідник В. Волоніц у статті «Огляд джерел з соціальної історії греків Приазов'я XIX ст.» акцентує увагу на тому, що важливою умовою створення повноцінного дослідження є ревізькі «казки» як основні статистичні джерела з вивчення історії грецької колонізації Півдня України в XIX ст. [4, с. 12].

Однією з найвідоміших була грецька громада Одеси, яка була заснована у 1794 р., яка зростала за рахунок емігрантів з Греції; вона відігравала значну роль не тільки в міжнародній торгівлі, розвитку міста, його економіки і культури, а й у долі самої Греції [9].

Дослідник В. Галалу у статті «Доля жінки грецького селища Північного Приазов'я» стверджує, що жінки брали на себе зобов'язання і відповідальність за свою сім'ю, на що впливали традиції греків.

Сім'я для греків мала першочергове значення, основні риси сімейного життя предків цього народу збереглися досі. Життя в сім'ї та громаді, права та обов'язки строго регламентувалися. Сімейні стосунки були центром загальної уваги. Типовим для сім'ї греків була покора дружини чоловікові. Патріархальність в сім'ї простежується при дослідженні питань, пов'язаних з укладенням шлюбів. Роль жінки в соціальній структурі суспільства певною мірою залежала від її соціально-економічного становища в селі [5, с. 15-16].

Як стверджує дослідник Г. Павлова, у статті «Сучасний стан та функціональність діалектів греків Приазов'я» [14, с. 83], «греки, що прийшли з Криму та оселилися на землях Маріуполя, не всі були елінофонами». Велика їх частина розмовляла і продовжує розмовляти діалектом, який вони називають «румейський», або «румейку глоса». Він з'явився як результат змішання елементів давньогрецької, татарської та російської мов. Менша частина кримських греків, так званих «тюркофонів» або «урумів», спілкується іншою мовою – «урумською», в якій простежується потужний вплив кримськотатарської мови. Слід зазначити, що уруми і румеї споконвіку селилися окремо, хоча мали спільні звичаї і традиції.

Цікавим є той факт (і він заслуговує пильної уваги дослідників), що греки

Приазов'я змогли зберегти мову, звичаї і традиції в багатьох поколіннях [11].

Дослідник В. Романцов у статті «Маріупольський Союз грецького народу» [18, с.23] доводить, що місце греків Маріупольського повіту в революційних подіях в Україні певною мірою висвітлювали в різні історіографічні періоди, окремо було відображено етнокультурні контакти греків Приазов'я [6, с. 42], їх творчу діяльність та історію [15].

За відомостями Ради Маріупольського союзу грецького народу, восени 1917 р. в Маріупольському повіті було зареєстровано 155 тис. греків з 304 тис. чол. усього населення, серед приазовських греків лише 10% проживали в місті. Переважно вони займалися ремісничою і торгівельною діяльністю. Впливовою була грецька, в основному русифікована інтелігенція. Більшість грецького населення Маріупольської повіту проживало в селах Сартана, Старий Крим, Малоянісоль, Великоянісоль, Чердакли, Мангуш, Ялта, Урзуф, Чермалик, Анадоль, Богатир, Ігнатіївка, Каракуба, Карань, Кременчик, Стила, Староласпа, Улакли та ін. [12, с.24].

Г. Павлова зазначає, що «у другій половині 20-х – початку 30-х рр. було багато факторів, що сприяли розвитку діалектів. У Маріуполі діяло багато грецьких груп в школах 1-го і 2-го ступеня, існував грецький педагогічний технікум, працювали грецькі сільськогосподарські школи, грецький театр, грецький суд. З 30-х рр. ХХ ст. грецьку мову викладали недосвідчені вчителі, які знайшли свій притулок у Радянському Союзі. Грецька інтелігенція писала діалектом в поетичну збірку «Пірнешу Астру» («Ранкова зірка»)» [14, с.85].

Як стверджує дослідник С. Марчук, в 20-30-х рр. ХХ ст. в Україні було три грецьких райони та 30 сілрад, в Криму діяла 21 національна школа. На румейській і греко-татарській мовах видавалися газети, розвивалася література, а в школах вивчалися грецька і татарська мова. У Приазов'ї були виділені три національних райони: Артанській, Мангушський і Великоянісольський. Але зміна державного курсу в сфері національних відносин на початку 1930-х рр. викликала закриття національних шкіл і культурно-просвітницьких організацій. З території Приазов'я було репресовано понад 6 тис. греків [7].

Дослідник О. Богатікова у статті «Використання джерел усної історії у вивченні репресивної політики сталінського режиму проти грецького населення Приазов'я» зазначає, що Приазов'я – це регіон, де проживає найчисленніша грецька громада України [3, с. 8].

Дослідник М. Абдулаєва в дисертації «Православні храми і монастири Криму як осередки духовного життя грецького населення (кінець ХVІІІ – 30-ті роки ХХ ст.)» Аналізує місце релігійних об'єднань у духовному житті греків Криму в 1917-1938 рр. [1].

Виходячи з вищесказаного і аналізуючи додаткові наукові джерела можна стверджувати, що періодизація містить кілька етапів і враховує як зміни у розвитку самої етнопедагогіки як науки, так зміни у поширенні наукової інформації про етнографічні дослідження. Узагальнення результатів польових досліджень та отриманих етнопедагогічних фактів ми обґрунтовуємо в чотири етапи етнопедагогічної періодизації, які вплинули на розвиток виховання дітей греків.

Перший етап (1850–1919) – розвиток історичної етнопедагогічної думки як складової національної культури й етнографії.

З 1873 р. у Києві розпочав активну діяльність Південно-західний відділ Російського географічного товариства, де національні традиції у тому числі традиції греків почали вивчатися. У діяльності відділу брали участь Панас

Мирний, М. Старицький, М. Драгоманов, М. Лисенко, Ю. Федькович, І. Манжура, О. Потебня [10].

У 1890-х рр. татаромовний фольклор урумів міста Маріуполя вперше почав досліджувати С. Маріков: весільні, купальські, хороводні пісні, прислів'я, нотні записи народних пісень і танців урумів Маріуполя.

Було досліджено грецькі казки, які побудовані за традиційними казковими канонами. Виникає класифікація грецьких казок [2, с.202].

Другий етап (1920–1932 рр.) – розробка змісту і завдань етнографії дитинства, «дитинознавчої» тематики досліджень та вивчення дитячого фольклору як самостійного завдання етнографії та фольклористики в контексті етнологічного просвітництва і державної політики «коренізації» населення [14].

У 1924 р. дослідник Г. Виноградов ввів термін «етнографія дитинства», який відкрив широкі підвалини для дослідження дитячого життя. Вчений звертав увагу на тісний зв'язок між етнографією та дитячою етнографією, відзначав, що побут дітей відрізняється від життя дорослих; розглядав дитяче життя протягом першого року від народження, пов'язуючи всі явища дитячого побуту з циклом річних свят, природними умовами, господарством дорослих, про що пишуть також дослідники А. Нікітіна, Л. Йовенко [13; с. 82].

У жовтні 1925 р. при Науково-дослідній кафедрі історії України було створено Кабінет примітивної культури та її пережитків у побуті й фольклорі України для дослідження первісних форм культури, збирання, опрацювання та підготовки до видання пам'яток українського фольклору [18].

Етнографічна робота, яку здійснювали на периферії центри при ВУАН, була різноплановою: укомплектування архівів, створення музеїв, організація експедицій та опрацювання етнографічного, фольклорного матеріалів, співпраця з академічними установами, безпосередня участь у створенні пам'яток історії та культури, популяризація історичних знань, культурно-освітницька діяльність [17].

У 1928 р. побачила світ провідна праця дослідника О. Капиці «Детский фольклор», завдяки якій вперше до наукового обігу було введено термін «дитячий фольклор», яким позначали всі твори усної народної творчості, призначені для дітей.

У 20-ті рр. ХХ ст. радянські вчені Г. Виноградов, Н. Загледа, О. Капиця та інші суттєво розширили «дитинознавчу» тематику етнографічних досліджень, висунувши вивчення народної педагогіки та дитячого фольклору як самостійне завдання етнографії й фольклористики [20].

Чимало записів румейської народної творчості зробили фольклористи Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, які обстежили тринадцять румейських сіл: Урзуф, Ялта, Великий Янисоль, Константинополь, Велика Каракуба, Нова Каракуба, Стила, Малий Янисоль, Чердакли, Сартана, Чермалик, Бугас і Анадоль.

Сучасну румейську абетку було укладено професором А. Білецьким на основі кириличного шрифту на підставі впорядкування фонетичного устрою грецької абетки 1920–1930-х рр. Значно меншою мірою досліджено урумський діалект, ще в ХІХ ст. було опубліковано деякі зразки мови і фольклору татарофонів, а також тексти тюрків, написані грецькими буквами [2, с. 204].

У 1929 р. за ініціативою акад. А. Лободи при Етнографічній комісії став працювати Кабінет національних меншостей. Його завданням було здійснювати етнографічні описи культури та побуту представників національних меншин в Україні, їхні традиції, звичаї, обряди [16, с. 40-49].

У 1930-ті рр. активно збирав і вивчав урумський фольклор, досліджував грецьку інструментальну музику музикознавець М. Гайдай, зокрема пісні с. Богатир. Успіхи роботи етнологічних центрів з активізації збору етнографічних матеріалів, підготовки анкет, програм пов'язані з видатними вченими того часу, зокрема А. Кримським, Л. Шульгиною, К. Грушевською, Н. Заглодою, Є. Спаською, В. Петровим, В. Білим, С. Терещенко, К. Квіткою, Ю. Павловичем та багатьма іншими діячами науки і культури. Дослідники того часу започаткували нові форми методики масового опитування та фіксації матеріалу, про що наголошує М. Парахіна [16].

Третій етап (1933–1943 рр.) – згортання досліджень етнографічної дитинознавчої тематики в умовах занепаду етнографії та етнології як науки, ліквідація етнографічних закладів під гаслом реорганізації Академії наук УРСР (1933 р.), широка русифікація етноменшин і проведення «грецької операції» (1937 р). У 1937 р. газети були закриті, діячі культури репресовані, грецькі школи переведені на російську мову.

Надазовські греки були позбавлені важливої частки історичної пам'яті через перейменування більшості сіл і, звичайно, їхнього «національного центру», котрий був названий на честь народженого в місті Андрія Жданова (1896–1948).

Усі «народознавчі осередки в УСРР було ліквідовано, більшість дослідників репресовано, а етнографічні дослідження було згорнуто на десятиліття» [6, с. 35].

Четвертий етап (1944–1957 рр) – поступове відродження етнопедagogічної й етнографічної думки на теренах історико-педагогічної культури.

У липні 1944 р. в Інституті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР організували відділ етнографії, проте протягом першого повоєнного десятиліття штат його наукових працівників не перевищував чотирьох-шести осіб, причому переважна більшість із них не мала належного наукового ступеня. За даними дослідника І. Гілевича, перші захисти кандидатських дисертацій з етнографії в ІМФЕ АН УРСР відбулися лише в 1953–1954 рр. Крім того, не було висококваліфікованого спеціаліста, який міг би очолити відділ [6, с. 51].

У 1947 рр. опублікована важлива наукова праця М. Мосса «Керівництво до етнографії», де вперше названо об'єкт етнографії – суспільство, народ і його частини: племена, фратрії, рід (роди); обґрунтовано значущість етнографічних записів генеалогії окремих сімей, біографії окремих членів суспільства; обґрунтовано методику збору етнографічного матеріалу [8].

У 1957 р. вийшла праця М. Гріюля «Метод етнографії»: методичні поради ведення польових досліджень, склад експедиції, терміни проведення, пори року; складання опитувальників та етнографічних картосхем, способи фіксації народних обрядів, масових церемоній, ритуальних дій [16, с. 42].

Висновок. Розвиток історичної етнопедagogічної думки щодо виховання дітей греків на національних традиціях відображає декілька етапів. Перший етап (1850–1919 рр.) – розвиток історичної етнопедagogічної думки як складової національної культури й етнографії. Другий етап (1920 – 1932 рр.) – розробка змісту і завдань етнографії дитинства, «дитинознавчої» тематики досліджень та вивчення дитячого фольклору як самостійного завдання етнографії й фольклористики в контексті етнологічного просвітництва. Третій етап (1933–1943 рр.) – згортання досліджень етнографічної дитинознавчої тематики в умовах занепаду етнографії та етнології як науки, широкої русифікації ет-

номеншин. Четвертий етап (1944–1957 рр.) – поступове відродження етнопедagogічної і етнографічної думки на теренах історико-педагогічної культури.

Література

1. Абдуллаєва М.А. Православні храми та монастирі Криму як осередки духовного життя грецького населення (кінець XVIII – 30-ті роки XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.і.н. : 07.00.01 – історія України / М.А. Абдуллаєва. – К., 2001. – 20 с.
2. Белінський В.Г. Дитячі казки дідуся Іриня / В.Г. Белінський // Історія дошкільної педагогіки. Хрестоматія / упор. і автори вступних нарисів З.Н. Борисова, В.З. Смаль. – К. : Вища школа, 1974. – С. 201–205.
3. Богатікова О.В. Використання джерел усної історії у вивченні репресивної політики сталінського режиму проти грецького населення Приазов'я / О.В. Богатікова // Українська державність: історія і сучасність: круглий стіл «20 років історичних студій в МДУ», круглий стіл «Історія грецьких сіл Приазов'я» : збірник матеріалів (2 грудня 2011 р.) / під заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь, 2011. – С. 8–9.
4. Волониць В.С. Огляд джерел з соціальної історії греків Приазов'я XIX ст. / В.С. Волониць // Українська державність: історія і сучасність. Круглий стіл «Історія грецьких сіл Приазов'я» : збірник матеріалів (2 грудня 2011 р.). – Маріуполь, 2011. – С. 12–14.
5. Галалу В.Г. Доля жінки грецького селища північного Приазов'я / В.Г. Галалу // Українська державність: історія і сучасність. Круглий стіл «20 років історичних студій в МДУ», круглий стіл «Історія грецьких сіл Приазов'я» : збірник матеріалів (2 грудня 2011 р.) / під заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь, 2011. – С. 15–16.
6. Гілевич І. Українська етнографічна наука у першому повоєнному десятилітті та польові дослідження Полісся / І. Гілевич // Вісник Львівського університету. Серія історична. – 2008. – Вип. 43. – С. 34–53.
7. Гордієнко Д. З листування Дмитра Айналова з українськими діячами (листи до В. Антоновича, В. Ляскоронського, К. Широцького, В. та Н. Лазурських та В. Маслова) / Д. Гордієнко // Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II: Збірка наукових праць, присвячена 150-літтю з дня народження Дмитра Власовича Айналова (1862–1939 рр.) / відпов. ред. д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України П.С. Сохань; упоряд. Д.С. Гордієнко, В.В. Корнієнко. – К., 2012. – С. 65–95.
8. Гофман А.Б. Социологические концепции М. Мосса / А.Б. Гофман // Концепции зарубежной этнологии. Критические этюды. – М., 1976.
9. Греки Одессы: Именной указатель по метрическим книгам Одесской Греческой Свято-Троицкой церкви. Часть II. 1834–1852 гг. / авт. и сост. Л.Г. Белоусова, Т.Е. Волкова, Г.Л. Малинова, В.В. Харковенко // Труды Государственного архива Одесской области. – Том VIII. – Одесса, 2002. – 372 с.
10. Зайченко Н.І. Педагогічні ідеї та науково-просвітницька діяльність О.О. Потебні (1835–1891) : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.пед.н. : 13.00.01 / Н.І. Зайченко ; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.
11. Кузьминков Л.В. К переселению крымских греков в Россию / Л.В. Кузьминков, Н.А. Хачхарджи // Сквозь века. – Симферополь, 1995. – Вып. 1. – С. 24.
12. Любенко І.М. Сталінські репресії у с. Ялта / І.М. Любенко // Кіпрська проблема: 40 років протистояння : матеріали круглого столу (м. Маріуполь, 26 листопада 2014 р.) / за ред. О.В. Бондаренко, Н.Ю. Вовутко, Е.В. Рябченко, В.М. Челпан. – Маріуполь : Маріупольський державний університет, 2014. – 334 с.

13. Никитина А.В. Образ кукушки в славянском фольклоре : монография [Электронный ресурс] / А.В. Никитина. – 2-е изд, стер. – М. : Флинта, 2014. – 187 с.
14. Павлова Г.О. Сучасне становище та функціональність діалектів греків Приазов'я / Г.О. Павлова // Східний світ. – 2007. – №4. – 87 с.
15. Папуш И.А. История и творчество греков Приазовья (1778–2004) / И.А. Папуш // История и творчество греков Приазовья. – Мариуполь : Приазовский рабочий, 2005. – 337 с.
16. Парахіна М. Етнографічні дослідження у виданнях ВУАН 20–30-х років ХХ ст. / М. Парахіна // Бібліографічний вісник. – 2002. – №5. – С. 40–49.
17. Парахіна М.Б. Діяльність етнологічних центрів Всеукраїнської академії наук у 1920-х – на початку 1930-х років : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня к.і.н. : 07.00.05 – етнологія / М.Б. Парахіна. – К., 2003. – 16 с.
18. Романцов В.М. Маріупольський Союз грецького народу / В.М. Романцов // Українська державність: історія і сучасність: круглий стіл «20 років історичних студій в МДУ», круглий стіл «Історія грецьких сіл Приазов'я» : збірник матеріалів (2 грудня 2011 р.) / під заг. ред. К.В. Балабанова. – Маріуполь, 2011. – С. 23–25.
19. Хаджинов Е.В. З історії фольклору південного Донбасу / Е.В. Хаджинов // Народна творчість та етнографія. – 1986. – №3. – С. 102–105.
20. Юр'єва К.А. Порівняльно-культурологічна етнопедagogіка : програма навчальної дисципліни / К.А. Юр'єва. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2007. – 30 с.

REFERENCES

1. Abdullaeva M.A. Pravoslavni hrami ta monastiri Krimu yak oseredki duhovnogo zhittia gretskogo naselennia (kinets XVIII – 30-ti roki XX st.) avtoref. dis. k-ta istor. nauk / M.A. Abdullaeva. – K., 2001. – 20 s.
2. Bielintskii V.G. Ditiachi kazki didusia Irineia / V.G. Bielintskii // Istoriiia doshkilnoi pedagogiky. Hrestomatiiia / upor.i avtory vstupnih naraysiv Z.N. Borisova, V.Z. Smal. – K., 1974. – S. 201– 205.
3. Bogatikova O.V. Vykoristannia dzherel usnoyi istorii u vyvchenni represivnoi polityky stalinskogo rezhimu proty gretskogo naselennia Priazovia / O.V. Bogatikova // Ukrainska derzhavnist: Istoriiia i suchasnist: kruglyi stil "20 rokiv istorychnyh studii u MDU", kruglyi stil "Istoriiia gretskih sil Priazovia" : zbirnyk materialiv (2 grudnia 2011 r.) / pid zag. red. K.V. Balabanova. – Mariupol, 2011. – S. 8–9.
4. Volonits V.S. Ogljad dzherel z sotsialnoi istorii grekiv Priazovia XIX st. / V.S. Volonits // Ukrainska derzhavnist: Istoriiia i suchasnist. Kruglyi stil "Istoriiia gretskih sil Priazovia": zbirnyk materialiv (2 grudnia 2011 r.). – Mariupol, 2011. – S. 12–14.
5. Galalu V.G. Dolia zhinky gretskogo selyscha pivnichnogo Priazovia / V.G. Galalu // Ukrainska derzhavnist: Istoriiia i suchasnist: kruglyi stil "20 rokiv istorychnih studii u MDU", kruglyi stil "Istoriiia gretskih sil Priazovia" : zbirnyk materialiv (2 grudnia 2011 r.) / pid zag. red. K.V. Balabanov. – Mariupol. – 2011. – S. 15–16.
6. Gilevich I. Ukrainska etnografichna nauka u pershomu povoennomu desiatilitti ta polovi doslidzhennia Polissia / I. Gilevich // Visnyk Lvivskogo universitetu. Seriiia istorichna. – 2008. – Vyp. 43. – S. 34–53.
7. Gordienko D. Z lystuvannia Dmytra Aynalova z ukrainskymy diiachamy (lysty do V. Antonovycha, V. Liaskoronskogo, K. Shyrotskogo, V. ta N. Lazurskyh ta V. Maslova / D. Gordienko // Sofiia Kyiivska: Vizantiia. Rus. Ukraina. Vyp. II: Zbirka naukovykh prats, prisviachena 150-littu z dnia narodzhennia Dmytra Vlasovicha Aynalova (1862–1939 rr.) / vidpov. red. d.i.n., prof., chl.-kor. NAN Ukrainy P.S. Sohan; uporiad. D.S. Gordienko, V.V. Kornienko. – K., 2012. – S. 65– 95.

8. Gofman A.B. Sotsiologicheskie kontseptsii M. Mossa / A.B. Gofman // Kontseptsii zarubezhnoi etnologii. Kriticheskie etydy. – M., 1976.
9. Greki Odessy: Imennoi ukazatel po metriceskim knigam Odesskoi Grecheskoi Svyato-Troitskoi tserkvi. Chast II. 1834–1852 gg. / avt. i sost. L.G. Belousova, T.E. Volkova, G.L. Malinova, V.V. Harkovenko // Trudy Gosudarstvennogo arhiva Odesskoi oblasti. Odessa. – Tom VIII. – Odessa, 2002. – 372 s.
10. Zaichenko N.I. Pedagogichni idei ta naukovo-prosvitnitska diialnist O.O. Potebni (1835–1891): avtoref. dis. k-ta ped. nauk / N.I. Zaichenko; Natsionalnii pedagogichnii universitet im. Dragomanova. – K., 2006. – 20 s.
11. Kuzminkov L.V. K pereseleniiy krymskih grekov v Rossiiy / L.V. Kuzminkov, N.A. Hachhardzy // Skvoz veka. – Simferopol, 1995. – Vyp. 1. – S.24.
12. Liybenko I.M. Stalinski represii u s. Yalta / I.M. Liybenko // Kiprska problema: 40 rokiv protystoiannia : materialy kruglogo stolu (m. Marlupol, 26 lystopada 2014 r.) / za red. O.V. Bondarenko, N.Yu. Voievutko, E.V. Riabchenko, V.M. Chelpan. – Mariupol: Mariupolskyi derzhavnyi Universytet, 2011. – 334 s.
13. Nikitina A.V. Obraz kukushki v slaviasnom folklore: monografiia [Elektronnyi resurs] / A.V. Nikitina. – 2-e izd. ster. – M.: Flinta, 2014. – 187 s.
14. Pavlova G.O. Suchasne stanovishe ta funktsionalnist dialektiv grekiv Priazovia / G.O. Pavlova // Shidnyi svit. – 2007. – no.4. – 87 s.
15. Papush I.A. Istoriia i tvorchestvo grekov Priazovia (1778–2004) / I.A. Papush // Istoriia i tvorchestvo grekov Priazovia. – Mariupol: Priazovskii rabochii, 2005. – 337 s.
16. Parahina M. Etnografichni doslidzhennia u vidanniah VUAN 20–30-h rokiv XX st. / M. Parahina // Bibliografichnii visnyk. – 2002. – no. 5. – S. 40–49.
17. Parahina M.B. Diialnist etnologichnih tsentriv Vseukrainskoi akademii nauk u 1920-h – na pochatku 1930-h rokiv: avtoref. dis. k-ta istor. nauk / M.B. Parahina. – Kyiv. – 2003, 16 s.
18. Romantsov V.M. Mariupolskyi Soiyz gretskogo narodu / V.M. Romantsov // Ukrainska derzhavnist: Istoriia i suchasnist: kruglyi stil "20 rokiv istorichnih studii y MDU", kruglyi stil "Istoriia gretskih sil Priazovia" : zbirnyk materialiv (2 grudnia 2011 r.) / pid zag. red. K.V. Balabanova. – Mariupol, 2011. S. 23–25.
19. Hadzhynov E.V. Z istorii folkloru pivdenного Donbasu / E.V. Hadzhinov // Narodna tvorchist ta etnografiia. – 1986. – no.3. – S. 102–105.
20. Yureva K.A. Porivnyalno-kulturologichna etnopedagogika : programa navchalnoi dystsypliny / K.A. Yureva. – Kharkiv: HNPU imeni G.S. Skovorody, 2007. – 30 s.

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ О ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ ГРЕКОВ НА НАЦИОНАЛЬНЫХ ТРАДИЦИЯХ

**С.О. ЛУКЪЯНОВА, аспирант Классического частного университета
г. Запорожья**

Аннотация. В статье представлена история развития этнопедагогической мысли о воспитании детей греков на национальных традициях. Главной целью данной статьи является обоснование этапов становления исторической этнопедагогической мысли, которые повлияли на традиции воспитания детей греков. Проанализирована характеристика этапов становления исторической этнопедагогической мысли по воспитанию детей греков на национальных традициях в контексте социальных, исторических и культурных изменений. Первый этап (1850–1919 г.г.) – включает развитие исторической этнопе-

дагогической мысли как составляющей национальной культуры и этнографии. В данный период активно начали изучаться национальные традиции в том числе традиции греков. В центре внимания отдельных историков (В. Кечеджи, Г. Костоправ, В. Киор) была культура мариупольских греков и их народное искусство, фольклор. Второй этап (1920–1932 г.г.) основывается на разработке содержания и задач этнографии детства, «детоведческой» тематики исследования и изучения детского фольклора. На данном этапе впервые был введен термин «этнография детства» исследователем Г. Виноградовым, который открыл широкие основания для исследования детской жизни. Проводятся первые этнографические экспедиции. Результаты исследований этнографической «детоведческой» тематики в условиях упадка этнографии и этнологии как науки, широкой русификации этноменьшин описываются на третьем этапе (1933–1943 г.г.). Проведение «греческой операции» (1937 г). Были закрыты газеты, деятели культуры репрессированы, греческие школы переведены на русский язык, переименовано большинство греческих сел. Четвертый этап (1944–1957 г.г.) – характеризует проблему постепенного возрождения этнопедагогической и этнографической мысли на территории историко-педагогической культуры. Анализируя этапы становления исторической этнопедагогической мысли по воспитанию детей греков автор приходит к выводу, что каждый этап соответствует определенному временному периоду в котором описываются различные социокультурные и исторические факты жизни и быта греков Приазовья (традиции, культура, обычаи, фольклор греков, народное искусство) и др. Описано новые принципы организации историко-краеведческих экспедиций и методики полевых исследований. На основе изучения научных трудов исследователей В. Волонич, С. Марчук, В. Галалу, А. Богатикова, Л. Якубова, Г. Павлова, В. Романцов и др. было установлено следующее: греки, пришедшие из Крыма на земли Мариуполя, не все были эллинофонамы, большая их часть разговаривала на румейском диалекте; урумы и румеи длительное историческое время селились отдельно, хотя имели общие культурные обычаи и православные традиции; семья для греков имела первостепенное значение, а роль женщины в социальной структуре общества определялась её социально-экономическим положением в селе, они брали на себя обязательства и ответственность за свою семью и детей; важным условием создания полноценного исследования являются ревизские «сказки» как основные статистические источники по изучению истории греческой колонизации Юга Украины в XIX в.; в Украине было три греческих района и 30 сельсоветов, в Крыму действовала 21 национальная школа где была высокая плотность поселенцев греков; участие греков Мариупольского уезда в революционных событиях в Украине были изучены исследователями в различные исторические периоды. Полученные результаты дают возможность глубже понять проблему воспитания детей греков на национальных традициях.

Ключевые слова: периодизация, дети, воспитание, греки, этнография, этнопедагогика, детский фольклор

HISTORY OF DEVELOPMENT OF ETHNO-PEDAGOGICAL THOUGHTS ABOUT PARENTING GREEKS ON NATIONAL TRADITIONS

S. LUKUANOVA, post-graduate student, Classic private university, Zaporozhye

Summary. The history of development of ethno-pedagogical ideas about parenting on the Greeks traditions is presented in the article. The main *purpose* of this article is to substantiate the stages of development of the historical ethno-pedagogical thought, which influenced the development in upbringing of Greek children. The characteristics of the historical stages of formation of the ethno-pedagogical thoughts on Greek children's education on national traditions were analyzed in the context of social, historical and cultural change. The first stage (1850–1919 gg.) – includes the development of historical ethno-pedagogical idea as a component of the national culture and ethnography. During this period the scientists began to research actively national traditions, including the traditions of Greeks. In the focus of attention of individual historians (V. Kechedzhy, Mr. Bones, V. Kior) was a culture of Mariupol Greeks and their folk art, folklore. The second stage (1920–1932 gg.) is based on development the contents and objectives of childhood ethnography, as well as child related topics of research and study of children's folklore. At this stage the term "ethnography of childhood" was introduced for the first time by researcher G. Vinogradov, who opened a broad base for the study of a child's life. The first ethnographic expeditions were taken place. The results of ethnographic research of child related topics in conditions of declension of ethnography and ethnology as sciences, wide Russification of ethnic minorities are described in the third stage (1933–1943 gg.). Carrying out the "Greek operation" (1937). The newspapers were closed, cultural repressions were taken place, Greek schools changed their education into Russian, most Greek villages were renamed. The fourth stage (1944–1957 gg.) – describes the problem of gradual rebirth of ethno-pedagogical and ethnographic idea on the territory of historical and pedagogical culture. Analyzing the stages of formation of historical ethno-pedagogical thoughts about the upbringing of Greek children, the author comes to the conclusion that each stage corresponds to the definite time frame in which different socio-cultural and historical facts of life and living conditions of Greeks in Azov region (traditions, culture, customs, folklore of Greeks, folk art) and etc. are described. The new principles of methodology in local and historical expeditions and field research were described. On the basis of scientific papers of researchers V. Volonits, S. Marchuk, V. Galaly, A. Bogatikova, L. Yakubov, G. Pavlova, V. Romantsov et al. was found the following: Greeks, which came from the Crimea on the land of Mariupol, not all were ellinofons, most of them spoke the rumeyskiy dialect; Urums and Byzantine Greeks long historical time lodged separately, although they had common cultural customs and Orthodox traditions; family for the Greeks was of paramount importance and the role of women in the social structure of society was determined by their socio-economic situation in the village, they took upon themselves the obligation and the responsibility for the family and children; an important condition for the creation of a full development are Revizsky "fairy tales" as the main statistical sources for the study of the history of Greek colonization of the South of Ukraine in the XIX century; there were three Greek district and 30 village councils in Ukraine; in the Crimea, where there was a high density of settlers Greeks, 21 national schools operated; the participation of Mariupol Greeks county in the revolutionary events in Ukraine had been studied by researchers in different historical periods. The results give a basis for better understanding of the problems for upbringing of children of Greeks following national traditions.

Key words: *periodization, children, upbringing, Greeks, ethnography, ethno-pedagogics, children's folklore*